

Poslední etapa je v cíli

trických šoků, bude nutné dát do pořádku především veřejné finance. S výrazně pozdějším přijetím společné měny by byla spojena značná komparativní nevýhoda českých vývozců proti exportérům z ostatních tranzitivních ekonomik. Došlo by pravděpodobně k poklesu důvěry investorů v ČR a u portfoliových investic by přetrvávalo kurzové riziko. Snížení zájmu zahraničních investorů by bylo další ranou pro český kapitálový trh a zbrzdilo by proces reálné konvergence. Už proto by přijetí eura mělo proběhnout spíše dříve než později a ČR by se neměla výrazně opozdit za ostatními novými členy unie. Na prvním místě musí ovšem proběhnout fiskální konsolidace. Ta musí vést nejen k pouhému splnění fiskálních konvergenčních kritérií, ale měla by navíc vytvořit dostatečný prostor pro stabilizační působení fiskální politiky. Rychlost a především kvalita reformy veřejných financí je tedy zásadní z hlediska schopnosti ČR přijmout euro včas.

České rozpočtové problémy

Veřejné finance v České republice jsou charakteristické prohlubujícími se vysokými schodky rozpočtů a relativně nízkým, ale narůstajícím veřejným zadlužením. Podle autonomního scénáře Ministerstva financí (viz graf č. I/1) hrozí nárůst deficitu veřejných rozpočtů do roku 2006 až na -7,5 % HDP. Autonomní scénář Ministerstva financí jasně ukazuje, že narůstající deficity v daném rozsahu jsou nebezpečím pro ekonomiku jako takovou. Riziko v souvislosti s odkladem přijetí společné měny představují až na druhém místě.

Na grafu 1 je názorně vidět, že rozpočtové problémy nejsou způsobeny stranou příjmů veřejných rozpočtů, ale jednoznačným nárůstem podílu jejich výdajů na HDP.

Nárůst deficitů je tažen především růstem mandatorních výdajů. V rámci mandatorních výdajů jsou nejvýznamnější položkou sociální transfery, které nejvíce působí na jejich nárůst. Více než 70 % sociálních transferů tvoří vyplácené penze, dále pak dávky nemocenské a státní sociální podpory a dávky v nezaměstnanosti. Vysokou měrou k nárůstu podílu výdajů rozpočtů na HDP přispěly také takzvané quasi mandatorní výdaje, což jsou především platy ve státní správě a výdaje na armádu. Graf 1 také jasně ukazuje, že narůstající deficity nejsou dány náklady transformace, o ty jsou salda v grafu 1 očištěna. Za náklady transformace obecně považujeme dotace transformačním institucím (skupina České konsolidační agentury a České inkasní) po odečtení příjmů z privatizace.

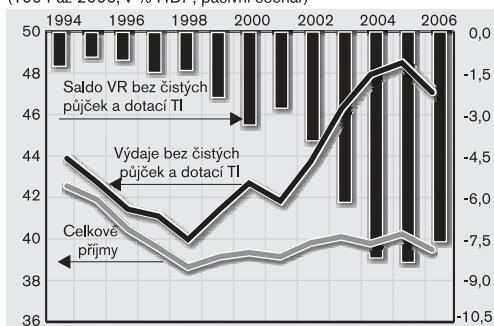
Výše uvedená čísla naznačují, že reforma by se v první řadě měla zaměřit na stranu výdajů, a to především na systémovou reformu penzijního systému, nemocenských dávek a reformu armády.

Kvalita, dostatečná hloubka a rychlost reformy veřejných financí jsou důležité pro budoucí hospodářský vývoj nehlédě na vstup České republiky do EU. Ovlivní však také schopnost ČR přijmout včas společnou měnu. U většiny přistupujících zemí jsou fiskální kritéria vedle inflačního nejproblematictějšími body. Česká republika zejména u plnění kritéria pro schodek veřejných rozpočtů patří k nejslabším (Tab. č. I/4).

Hodnocení na základě maastrichtských kritérií je značně zjednodušující a opomíjí podle některých autorů velice důležité faktory, například stupeň reálné konvergence, kterého jednotliví členové dosáhli. Nelze tak na jejich základě a priori říci, že ČR je na tom lépe, nebo hůře než ostatní kandidáti. Uváděmu-

Graf č. I/1:

Vývoj příjmů, výdajů a deficitu veřejných rozpočtů (1994 až 2006, v % HDP, pasivní scénář)

Zdroj: MF ČR